

comprèn a base de *car(a)brojšón* amb dissimilació de les *r* en sentit contrari (eliminant la segona); i a Bonansa *garbatxó* (AlcM) < **garaburxó* (> *garburčō* i dissimilació doble), *garbatxonar* «caure calamarsa menuda».

Sobre l'etimologia²¹ cal ja oblidar tot el que posa AlcM llevat de les línies finals: en el DCEC I, 531 a 539, ja vaig exposar breument aquesta idea, que pel que fa a les formes dialectals afins d'Itàlia i Suïssa es pot complementar amb les dades i idees de Bertoldi, ZRPb. LVI, 186; Tagliavini, ARom. x, 99, i part de les idees de JUHubschmid, VRom. III, 131-3, i alguna de les del seu fill en VRom. XII, 112-119 (però cf. supra). Per als genitius plurals pre-romans en -ōN, veg. els casos de *Pincaró* PENNO-KARIŌN i *Avencó* (SROUMA) **ABĪNKŌN* que he citat s. v. *AVENC* i d'altres (*calabruix* potser resulta més aviat d'una altra accentuació *KARIA VRŌIKSŌN* del genitiu plural que no d'un genitiu singular *VROIKSAE*).

Apèndix sobre calamarsa. Aquest mot sembla ser menys antic que *calabruix(ó)*, no sols perquè no compta amb documentació medieval, sinó que és només (o quasi) del Principat: avui l'expressió corrent en català central, Barcelona, Maresme, Vallès, Alt Pallars (1932), etc.; sembla ser estrany a les Illes i al valencià; la semblança amb *Calmarza* (vila arag. de 500 habitants a 839 m alt., en país molt fred arran del trifini amb les dues Castelles) potser és casual. Doncs, és una conjectura raonable sospitar que resulti d'una espècie d'encreuament entre *calabruixa* i *pedra marça* 'pedra de març'; AMAlcover usava **calamarxa* amb un sentit moral de 'penes i treballs, calvari, sofriment' («l'amor a la llengua catalana ha feta passar an En G. tot aqueixa ~», BDLC vi, 1910, 13). ¿Variant mossàrab (amb *RTĪ* > *rč*) supervivent en algun punt escadusser de Mallorca? ¿O és la forma catalana, contaminada per *marxa*, *desmarxat*, etc.?

DERIV.: *Calamarsada* [1872, Pons i Mass., *La Colla del Carrer* XI, 140: «les esbossinades pedres --- queien al patí espesses com una *calamarsada*»].

¹ Dades concordades recollides separadament per Casacuberta (BDC xxiv, 162), Rohlf's (*Le Gc.*, § 158, p. 45) i A. Kuhn, *RLiR* xi, 52 i 114. És veritat que una forma amb el vocalisme baix-aragonès i castellà ha suplantat avui la forma indígena a Torla i per l'altra banda a la Vall de Gistau; però ací diuen *brúba* amb *j* castellana i allí *brúca*, pronúncies que denuncien clarament un castellanisme invasor, aquella, i aquesta correspon al que solen fer avui amb la *x(š)* nostra els alt-aragonesos de famílies on s'ha perdut l'ús viu del dialecte, per tant és de creure que, també en la *u*, sigui resultat aquesta forma d'una castellanització recent. — ² Així en l'*ALCat.*, 337. — ³ Valls de Baretons, Aspa, Ossau, Lescun, segons les dades de Rohlf's, *Le Gc.*, l. c., i *Le Patois de Lescun*, s. v.; confirmades per Lespy, Palay, Mistral, Bourciez, etc. Continua igual a Banheres de Bigorra (*Rom.* XII, 574) i a Aveninhan, ja en la vall de la Neste (*BderaM* IX, 169). — ⁴ A Ercé, *BderaM*, xxv, 72. — ⁵ Recordem les famoses *Bruixes* de Llers, empordaneses. AlcM ens explica: «hi ha pobles considerats com a grans níus de bruixes, en els quals tothom és bruixa o bruixot ja des del naixement: tenen aquesta fama Llers, Cadaqués, Centelles, Molins de Rei, Altafulla». Reparem que fora del penúltim (i encara aquest a l'alta Edat Mitjana devia ser dels indrets més deserts del Baix Llobregat, a mig camí de Barcelona a Martorell) tots eren pobles en zones apartades i que trigaren a romanitzar-se (Llers, ILERTIUM, un dels pobles de nom més autòcton a tot l'Empordà): és possible que els quedés aqueixa fama a causa del que trigaren a acceptar popularment el cristianisme. — ⁶ Segona ed., p. 461. Però aquest Odelló és en el Capcir, si bé a l'angle NE., arran del Fenollet, d'on era fill Pere Vidal: és possible que Vidal vulgui dir un poble de Fenollet immediat; car en el Capcir, a Puigbaladó i tot, vaig sentir *bröšes* amb la *ö* capcinesa que és la pronúncia local de la *u* catalana. — ⁷ Rohlf's no s'hi conformà, i féu grans esforços i equilibris, en un estudi publicat el 1940 en *Portugal, Festschrift der Univ. Köln*, pp. 101-106, per defensar la seva tesi que totes les variants podien sortir de **BRŪXA*; tesi indefensable que vaig destruir per peces menudes a la llarga nota 5 del meu estudi etimològic del cast. *bruja* en el DCEC. No cal reproduir-les totes, ja que aqueix savi i magistral col·lega ja no va replicar-hi i no ha tornat a sostenir la seva afirmació. Segurament ja no hi creu car pocs tenen com ell la virtut de saber rectificar els rars casos on havien atès massa a aparences enganyoses. Acabava jo dient que un home del seu saber sempre trobaria agafadors si volia, «pero ¿de qué sirve, si ni con esos expedientes forzados logra reducir todas las formas romances a una base, y ha de terminar reconociendo que el gascón oriental *brūša* i el lgd. *breicho*, *breisso* (antiguo *briesche*) no corresponden a una *ŭ*? Para eliminar estos rebeldes recurre a la hipótesis de que son importaciones catalanas mal adaptadas a la fonética local. Más vale renunciar a un empeño que obliga a supuestos tan inverosímiles. Una palabra tan pirenaica y apegada al terruño, como *bruja*, sería importada (y ya en el S. XVII y aun el XVI) en estos altos valles del Pirineo, ciudadela de todas las supersticiones, y al adaptarla se habría tomado como modelo un caso tan aislado como el de *cuixa* ~ *queicho* 'muslo'. La resta de la discusió, detallada, sense escapatori, pel mateix estil. No cal reproduir-la i qui vulgui vegi-la allà. — ⁸ Que la de les pedregades com obra de les bruixes és una vella i arrelada creença popular està comprovat per les dites tòpiques comarcals, transmeses per molts de segles, de pares a fills, com la tan famosa dels pobles de la Conca de Barberà: «Mare de Déu del Tallat / vos que esteu aquí tan alta / --- / a Sarral són los jueus —aquella gent tan malvada, / a Solivella, les *bruixes*— d'on surten les pedregades, / a Blancafort los garruts ---» (Milà F., *Romillo*, 390.5). — ⁹ Accs. figurades comparables: *bruixes* men. 'les